

CAROL AL II-LEA - UN CULT PENTRU UN REGE CAROL II - A CULT FOR A KING

Daniel Dieaconu*

Abstract

This article is dedicated to the reign of Carol II, focusing on one of the defining features of the Carlist Decade - the cult of the personality of the king. Using rich and diverse documentary sources, the study attempts to present the causes that generated this tendency, the context in which so easily got in and the instruments of power that supported the royal cult: the Camarilla, Country's Guard, the Ministry of National Propaganda, the Front of the National Revival, but also the press, literature, radio, cinema or public ceremonial, especially by the "Restoration Celebrations". Also, the main purpose is the following: the legitimation of his regime, first "the restoration" and then the regime of monarchical authority.

Keywords: King Carol II, Camarilla, Country's Guard, Front of the National Revival, Ministry of National Propaganda.

Carol al II-lea, prin cultul personalității sale, prin exacerbarea lui, reprezenta o noutate chiar și pentru secolul al XX-lea european, amploarea sa fiind nemaiîntâlnită pe scena politică românească. Cultul personalității nu era ceva neobișnuit, apăruse în România modernă la Alexandru Ioan, apoi la Carol I și Ferdinand I, dar cu o mai mică intensitate și cu camarile mici.

Dan Berindei surprindea trăsăturile regelui care au fost definatorii în modelarea caracterelor domniei sale: „Carol al II-lea nu s-a născut la timpul potrivit. Ar fi fost un reușit prinț al Renașterii italiene. Inteligent, ambițios, având arta de a înțelege dimensiunile unor probleme, preocupat de binele țării, dar numai în măsura în care ea era sau rămânea a sa. Iubind fastul și știind să se vedetizeze – ceea ce poporului îi place îndeobște! – dar totodată dominator, necolaborând bine decât cu cei care-l serveau și-l laudau, necinstit, căutând a trage profituri materiale din orice și crud ca un rege asirian”. Autorul menționat încerca să afle cauzele: Carol nu a avut parte de educația lui Carol I și a lui Ferdinand I, regina nu s-a prea preocupat de el, iar regele nu prea a reușit¹.

* Doctor în istorie, danieldieaconu@gmail.com.

¹ D. Berindei, *Vlăstarul teribil al dinastiei de Hohenzollern Sigmaringen – Carol al II-lea al României*, în „Dosarele Istoriei”, nr. 5 (45), 2000, p. 4, 7.

Florin Constantiniu îl completa: exemplul tatălui nu a fost bun pentru Carol. Nici al mamei. Membrii familiei regale nu înțelegeau limitele privilegiului².

Încă de mic, Carol a fost favoritul tuturor, beneficia de o atenție deosebită din partea familiei și a celor din jurul său. Era prințul moștenitor și, spre deosebire de tatăl și unchiul său, se născuse prinț moștenitor și era conștient de acest lucru, considera că este superior celorlalți și se comporta ca atare.

La susținerea bacalaureatului în 1912, elevul Carol era în frac și foarte dezinvolt, în ciuda unor gafe. La sfârșitul susținerii, președintele comisiei declara: „Noi te privim azi ca pe făptura noastră și ne ești drept și te iubim cum orice om își iubește rodul sufletului”.

Regele Carol I nu a fost mulțumit de susținerea bacalaureatului, considerând că prințul a câștigat doar la capitolul popularitate. L-a trimis la Universitatea de Vară a lui Iorga, unde însă nu a fost primit ca un cursant obișnuit, ci cu mare fast, cu steaguri tricolore și arcuiri de triumf, cu gardă de onoare și cu urale de către cei 6.000 de participanți. Însuși Iorga i s-a adresat prințului în cuvântul său de deschidere a cursurilor³. Astfel de evenimente l-au pregătit pentru viitor, pentru un viitor în care el să dețină un rol primordial, iar cei din jurul său să contribuie la crearea unei astfel de imagini. Regele Ferdinand era un timid care disprețuia, la fel ca și Carol I, lingușirile. Mai mult, lui nu-i plăceau nici mulțimile, cu atât mai puțin „băile de mulțime”, ca să folosim un termen apropiat zilelor noastre.

Dar prințul Carol era altfel și responsabilitatea pentru excesele sale a fost atribuită: educației primite – în fapt lipsei de educație riguroasă; moștenirea maternă, celor care l-au înconjurat de mic cu adulație și nu l-au responsabilizat.

A aflat mediul propice: s-a putut proiecta pe nimbul pe care imaginația romantică a naționalismului românesc îl făurise. Devenise de mic cunoscut din fotografii din ziare, reviste, almanahuri. Fotografii ca elev la liceul militar (unde fusese doar o singură zi), în uniformă de „mic dorobanț” (a precedat cercetășia în România), în costum popular românesc, la bacalaureat, pe front etc. Era o propagandă discretă, dar bine organizată.

Cât timp rege era Ferdinand și prim-ministru era Ionel Brătianu, prințul Carol nu și-a putut impune ideile și rolul și, mai târziu, în timpul exilului său, motiva renunțarea la tron prin faptul că se simțea sufocat de Ionel Brătianu și regina Maria.

În străinătate însă, în jurul principelui Carol, care renunțase la tron, s-au grupat mai mulți oameni, unii crezând sincer în capacitățile sale și în rolul pe care l-ar putea avea în politica românească, alții, la fel, vizionari, dar sperând că se vor menține în curtea regală odată cu întoarcerea lui Carol, pe tronul deținut de fiul său

² F. Constantiniu, *Carol al II-lea sau despre împământinirea dinastiei. Un român autentic: înjură și face datorii*, în „Dosarele Istoriei”, nr. 5(45), 2000, p. 9.

³ P. Țurlea, *Cum și-a luat BAC-ul Carol al II-lea la Palatul Peleş*, pe „Historia.ro”, accesat 12 septembrie 2017.

minor, Mihai. Anturajul din exil al principelui era format din indivizi de diferite profesii și clase sociale, uniți de o solidaritate dată de scopul urmărit și au început preparativele pentru o grabnică „restaurație”, încercată în 1928, insuccesul devenind un impuls spre o mai bună coordonare și eficientizare a acțiunilor, găsirea mijloacelor materiale pentru propagandă și pentru ajungerea în țară, strângerea legăturilor cu ofițerii filo-carliști din armată română și cu alte persoane care puteau contribui la crearea unui curent favorabil „restaurației”.

Cetățenii României fuseseră dezamăgiți de Averescu, care promisese „îndreptarea” țării, iar în 1929-1930 o nouă iluzie se prăbușea: „era nouă” a ardelenilor lui Iuliu Maniu. Mentalul colectiv al românilor își căuta un nou idol, un salvator în care să-și pună speranțele, care să le rezolve multiplele probleme, multe dintre ele datorându-se crizei economice, dar și precarității clasei politice românești, sfâșiată de numeroase dizidențe, de scandaluri oneroase, care umpleau paginile ziarelor vremii. S-a creat o nouă legendă a unui principe izgonit de „cei răi” – liberalii – și care nu ar fi vrut să ajungă pe tron un om tânăr, dinamic, ce vădise o fire independentă, ce părea mai greu de controlat; principele apărea în fața românilor cu unele mari atuuri: era primul vlăstar al dinastiei prusace născut în România, în credința ortodoxă, a majorității românilor, era mai apropiat de oameni, nu ținea la „morga” princiară și nu avea nici răceala solemnă a unchiului său și nici timiditatea bolnăvicioasă a tatălui⁴.

În jurul acestei legende s-a creat curentul „carlist” din țară, întreținut de curtea principelui din exil, dar și de partizanii săi din țară. În rândul Regentei, sprijinitori ai principelui, care realizau lipsa lor de autoritate și nevoia unei conduceri unitare, nu tricefale, erau patriarhul Miron Cristea și principele Nicolae. Dintre guvernanți erau și filo-carliști, și nu are de ce să ne mire că în primăvara anului 1930 s-a răspândit broșura-manifest „Să vină Salvatorul” cu acordul tacit al Ministerului de Interne condus de Alexandru Vaida-Voevod⁵. Acesta s-a dovedit un devotat carlist de-a lungul întregii domnii. Iuliu Maniu, deși recunoștea, într-un memoriu din 1934 că a susținut „cauza Principelui Carol”, în urma unor promisiuni primite de la Carol și de la Elena Lupescu, se va afla, apoi, în fruntea opozițiilor regimului, considerând că bunul mers al democrației fusese ocolit⁶. Însă compromisul lui Iuliu Maniu a fost mai mult decât important în realizarea „restaurației”, liderul țărănist, care voia să lovească în liberali, constată că promisiunile nu s-au respectat și că regele are aspirații deasupra conceptului

⁴ Vezi pe larg articolul lui I. Scurtu, *Carol al II-lea, un portret politic*, în „*Dosarele istoriei*”, nr. 5(45), 2000, p. 14-18.

⁵ I. Scurtu, *Carol al II-lea, un portret politic*, p. 15.

⁶ „*Dosarele Historia*”, an III, nr. 25, martie 2004, p. 36; D. Berindei, *Carol al II-lea al României*, în „*Dosarele istoriei*”, an V, nr. 5(45), 2000, p. 6.

„regele domnește, dar nu guvernează”. A contat și criza de guvern de care regele a profitat, impunându-i guvernului decizii importante, pe care Maniu le-a acceptat⁷.

Pe lângă tinerii ofițeri ce doreau un rege din generația lor și nu a bătrânilor generali, stingheriți de un rege minor ce nu putea aprecia virtuțile ostășești, în curentul carlist s-au înregimentat acei oameni ce își așteptau răsplata după urcarea pe tron a lui Carol. Printre ei și lideri țărăniști ce sperau la continuarea guvernării, chiar și liberali și, bineînțeles, conducătorii partidelor mici.

Curtea principelui, închegată în exil, deține însă prim-planul, unită în jurul Elenei Lupescu, interesată în a deține preeminența în fața regelui, de a lupta împotriva marilor partide, PNT și PNL, dorind să se impună în viața politică și viața publică, dar și să obțină avantaje materiale. Pentru aceasta, constatând aplecarea regelui spre o imagine idolatră, percepând corect vanitatea sa imensă, au început să-i ofere acestuia primele pietre ale unui edificiu – cultul personalității – ce se va dezvolta an de an, până la „propaganda totală” necesară prezentării unui regim autoritar, văzut ca singura salvare a țării⁸. Acest fapt nu s-ar fi putut realiza prin respectarea cursului democrației. Iar regele Carol al II-lea nu era un democrat, o sesiza Catherine Durandin: „Prin temperament și prin convingere Carol II nu este un democrat. El se arată sensibil la atacurile împotriva democrației parlamentare lansate de legionari și de teoreticienii lor, Nichifor Crainic și Nae Ionescu, de tradiționaliștii conservatori, poetul Octavian Goga și profesorul Cuza, de tehnocrații corporatiști”⁹. Pentru aceasta, regele Carol al II-lea trebuia să creeze o antiteză între partidele „politicianiste”, corupte și nevolnice, și tronul ocupat de un rege puternic, sprijinit de popor. De aceea, încă de la începutul domniei, a utilizat instituțiile statului, impunându-și oamenii săi în posturile cheie, folosind mijloacele de cenzură, sprijinind din fondurile statului campanii electorale și de presă, personalități ale culturii ce îi puteau fi folositoare. A creat noi instituții în sprijinul regimului și cultului său: Straja Țării, Frontul Renașterii Naționale și Ministerul Propagandei Naționale. Și ca o adevărată instituție – camarila regală.

Cultul personalității regelui Carol s-a putut dezvolta astfel prin intermediul presei, a actului de cultură, a radioului, a cinematografului și televiziunii și, de asemenea, prin numeroase ceremonii și festivități.

Regele a putut să facă primii pași spre crearea acestei imagini prin slăbirea partidelor politice, prin atragerea unor lideri în jurul regimului său (Octavian Goga, Alexandru Vaida-Voievod, Armand Călinescu, Gheorghe Tătărescu), prin înlăturarea membrilor familiei regale ce atrăgeau simpatia publicului (regina Maria,

⁷ S.A.N.I.C., *fond Casa Regală*, dos 30/1934, ff. 20-21; „*Dosarele Historia*”, an III, nr. 25, martie 2004, p. 36.

⁸ Diana M. Păunoiu, *Sărbătoare și propagandă în timpul regelui Carol al II-lea- 1938-1940*, Editura Academiei Române, București, 2013 p. 13.

⁹ Catherine Durandin, *Istoria românilor*, Institutul European, Iași, 1998, p. 225.

în special, principele Nicolae, principesa Ileana, Elena a Greciei, soția sa)¹⁰. Pașii regelui, de început în acest sens, au fost mici, dar abil. „Păpușar” politic, a pregătit „falimentul” partidelor politice, reușind să impună unei mari părți a opiniei publice necesitatea unui rege autoritar, înconjurat de o aură providențială.

Odată cu impunerea regimului autoritar, cultul personalității regale devenea politică de stat, cunoscând o intensitate nemaiîntâlnită. Nu s-ar fi putut ajunge la o astfel de stare de fapt fără aportul camarilei, a instituțiilor statului, fără venalitatea oamenilor politici, fără tergiversarea decizională a unor factori de putere, precum Iuliu Maniu, fără aportul unor suporteri sinceri, naivi, care, de la regim la regim, își îndreptau speranțele spre conducători, ca apoi, invariabil, să fie dezamăgiți.

Regele Carol al II-lea a înțeles rolul culturii în crearea unei imagini și a încurajat pe cei care îi aduceau elogii, scriitori, minori sau de prestigiu. Unii voiau foloase materiale sau protecție, cum a fost cazul lui Tudor Arghezi, controversat prin versurile sale, considerate de unii chiar indecente¹¹. Protipendada politică și culturală a înțeles că ascensiunea sau menținerea în funcții depinde de favorurile regale sau ale camarilei. De asemenea, mentalul colectiv al epocii părea pregătit să primească strălucirea unui regim ce-i va scăpa de toate tarele vechilor guvernări. La începutul domniei, Carol și-a dat seama ce importantă este atragerea unor intelectuali de marcă de partea sa și astfel și a mijloacelor de propagandă. I s-au alăturat printre alții Alexandru Rosetti, Cezar Petrescu, Constantin C. Giurescu¹².

Sprijinirea culturii era îmbinată cu numeroase manifestări culturale, la multe dintre ele participând și regele sau reprezentanții săi și cu prezența presei care relata despre augusta participare.

În 1930, după venirea în țară și urcarea pe tron, regele Carol are o activitate culturală deosebită, participând la multe manifestări, arătând că își ia în serios numele de „Brâncoveanu al culturii românești”, așa cum îi răspunde lui Nicolae Iorga la discursul de deschidere a „Universității Populare” de la Vălenii de Munte la 15 august. La 4 septembrie este prezent cu un cuvânt comemorativ la monumentul poetului M. Săulescu mort în Primul Război Mondial. La 18 octombrie are un discurs la comemorarea lui Carol Davila, iar la 20 octombrie prezidează serbările ocazionate de cei 10 ani de existență a Universității Românești din Cluj, ca apoi la 21 octombrie să deschidă cursurile acestei universități. La 13 noiembrie

¹⁰ P. Seicaru, *Istoria partidelor Național Țărănesc și Național Liberal*, Editura Carpați, Madrid, vol. II, 1963, p. 180-190; I. Scurtu, G. Buzatu, *Istoria românilor în secolul XX*, Editura Paideia, București, 1999, p. 350, 397.

¹¹ G. Catalan, „Frumosul crai”, în „*Dosarele istoriei*”, nr. 5 (45), 2000, p. 37; P. Țurlea, *Carol al II-lea și Camarila Regală*, p. 109.

¹² I. Scurtu, *Carol al II-lea, conducător politic*, p. 25-26.

este prezent cu un cuvânt omagial la congresul Astei¹³. Un adevărat tur de forță... Adăugăm participarea la inaugurarea Uzinelor Hidrotehnice Dobrești.

La Cluj este prezent la concursul de automobile „Feleac”, dar și la aniversarea a 10 ani de existență a Universității „Ferdinand” din Cluj¹⁴. La 13 iunie 1937, devine, de altfel, „Doctor Honoris Causa” al Universității „Ferdinand I” din Cluj-Napoca. La 8 septembrie 1933, participă din nou la Serbările Astei, prezența lui devenind o adevărată tradiție la această manifestare¹⁵. La fel, devenise tradiție prezența sa la „Ziua Cărții”, unde ținea discursuri, mai apoi manifestarea devine „Săptămâna Cărții” și apoi „Luna Cărții”. Participarea sa și numărul tot mai mare de edituri prezente arată o efervescență a lumii cărții, un rol important având și regele.

La 30 noiembrie 1935 participă la inaugurarea Bibliotecii Academiei de Înalte Studii Comerciale și Industrie din București. La 12 octombrie 1937 este prezent la monumentul lui Horia, Cloșca și Crișan de la Alba-Iulia¹⁶. La Oradea s-a dezvelit statuia lui Carol al II-lea la iunie 1937, la serbările aviației. Episcopul Nicolae Popovici vorbea despre cei șapte ani care au trecut de la sosirea regelui în zbor pe plaiuri bihorene și îi ura „să conducă cu mână tare și brațul înalt spre tărâmurile culturii, ale progresului și al fericiri desăvârșite”¹⁷.

Manifestările culturale și omagiale la care participă regele sunt numeroase și diverse în toate regiunile țării, regele ținând să fie prezent în mijlocul a cât mai multor pături sociale. La 2 iulie 1937 participă la Serbările Arcășești la Bucșoiaia-Bucovina, devenind Mare Vornic al Arcașilor, primind buzduganul tradițional¹⁸.

În iunie 1939, regele Carol al II-lea venea în județul Neamț pentru inaugurarea monumentului vânătorilor de munte ridicat pe Dealul Gol, lângă Cetatea Neamț. A fost întâmpinat de străjeri, de țărani în costume populare și a trecut pe sub un arc de triumf ridicat pentru acest eveniment¹⁹. Regele participă la numeroase evenimente culturale și religioase în 1939 pe care îl putem considera un apogeu al manifestării cultului personalității sale. De Anul Nou este la Patriarhie și apoi la Palatul Regal, vorbind despre înzestrarea oștirii, dată fiind și situația grea la hotarele țării.

De Bobotează merge pe malul Dâmboviței la aruncarea rituală a crucii și primește defilarea trupelor. „Vinerea Mare” e la Patriarhie, la fel și la „Înviere”,

¹³ *Enciclopedia Română*, vol. I, vol. I, Statul, Imprimeria Națională, București, 1938, p. 947.

¹⁴ SANIC, Fond Casa Regală. Miscelanee, dos. nr. 644, ff. 1-12.

¹⁵ T. Gh. Sidorovici, *Carol II. Din culmea unui deceniu de glorioasă domnie*, București, 1940, p. 75-77.

¹⁶ T. Gh. Sidorovici, *Carol II...*, p. 69, 77, 87.

¹⁷ „Universul”, 8 iunie 1937 – „Dezvelirea statuii M. S. Regelui la Oradea”, p. 7.

¹⁸ T. Gh. Sidorovici, *Carol II...*, p. 87.

¹⁹ Mihaela Cristina Verzea, N. Dumitrașcu, *Familia regală în județul Neamț*, Editura Constantin Matasă, Piatra-Neamț, 2017, p. 189.

unde nu lipsesc salvele de tun (101), dar și defilări²⁰. Participă la jurământul Școlii de Ofițeri²¹.

Atenția acordată presei ne este confirmată de un articol din „Universul”, din 30 noiembrie 1930, care arată că deja „presa este înfeudată”, pentru crearea unui „ritm nou”, în care să se ajungă la o „autoritate neștirbită a suveranului”. Presa a devenit principalul mijloc de promovare a cultului regelui și acest lucru vă este dezvăluit într-un subcapitol special dedicat. O parte a presei a fost atrasă prin subvenții și prin oportunitatea unor directori cărora li s-a promis ascensiune politică²².

În 1939, articolele din ziare dedicate regelui sunt covârșitoare, urmărindu-i-se activitatea și prezentând-o elogios. Regele a dăruit soldaților cărți de Crăciun și această faptă filantropică a fost larg prezentată²³. De mare efect mediatic a fost „Plugul Regelui”: regele a dat 1 000 de pluguri pentru țăranii nevoiași²⁴. „Neamul Românesc” din 5 noiembrie 1939 publică sub titlul „Regele și nevoile plugarului” cuvântarea regelui ținută la inaugurarea Căminului Academiei de Agricultură”. Astfel apărea imaginea „regele – părintele țăranilor”. Pentru această imagine a sprijinit studiile de sociologie rurală ale lui Dimitrie Gusti.

Interesantă este ideea „serviciului social”: tinerii universitari ieșiți de pe băncile facultăților erau trimiși un an să profeseze la sate. A funcționat doar un an, regele văzându-l ca pe un „vis năruit”. La sate instituția centrală era căminul cultural, care trebuia să acționeze în domeniul sanitar, economic, educațional²⁵. Campaniile monografice au început prin Seminarul de Sociologie al Universității din București, apoi prin Institutul Social Român condus de Dimitrie Gusti, ca după aceea să se constituie echipele regale studențești sprijinite de Fundația Regală Principele Carol. În iunie 1934 echipele au plecat după cuvântul regelui care a ținut să le aprecieze dorința și entuziasmul²⁶.

„Marea Neagră” din Constanța din 7 decembrie 1939 evidențiază legătura dintre țară și rege într-un articol intitulat „Încrederea țării”, iar „Gorjanul” din Târgu-Jiu elogiază „Proeminenta personalitate a Majestății Sale Regelui Carol al II-lea”.

Presa a fost cel mai important instrument de propagandă folosit de rege și camarila sa.

²⁰ „Grănicerul”, an VIII, aprilie 1939, p. 50-51. Coperta revistei conține fotografia regelui și la fel sunt multe și în interior.

²¹ „Grănicerul”, an VIII, ianuarie 1939, p. 9, 13.

²² I. Scurtu, *Carol al II-lea, conducător politic*, p. 25-26.

²³ „Suceava” din Cernăuți – 4 ianuarie 1940 - „Faptă Regală”; „Capitala” – 30 decembrie 1939 – 60.000 de volume; „Porunca Vremii” – 31 decembrie 1939 – „Cărți pentru soldați”; „Semnalul” – 25 decembrie 1939 – „Danii regești”; „Universul” – 30 decembrie 1939 – „Soldatul citind”.

²⁴ „Grănicerul”, an VI II, ianuarie 1939, p. 3.

²⁵ L. Boia, *Capcanele istoriei*, p. 115-116.

²⁶ *Enciclopedia Română*, vol. I, p. 950.

De asemenea, radioul a fost preluat treptat prin oamenii săi, un mijloc modern de propagandă. Nimeni până la el (chiar și pe plan european) nu a folosit cu atâta eficiență radioul, fiind astfel un fel de pionier²⁷.

N. D. Cocea a fost un mare radiofil, după cum o arată însemnările sale zilnice. Iată un exemplu de folosire a radioului de către rege: „Ziua de naștere a regelui. De trei zile nu-i mai tace gura radioului anunțându-ne evenimentul acesta extraordinar. Și presa – prin toate penele redactorilor și colaboratorilor ocazionali: miniștri, ministeriabili, frontişti, străjeri, lingăi etc., etc. – îi ține hangul. Tot ce vreți. Pe toate glasurile. Și pe toate limbile. Curat vorba M.S: „N-am c... destul de mare pentru toți câți ar vrea să-l lingă”²⁸.

Regele era atent la evenimentele care se puteau transforma în capital de imagine. Astfel, cununa și boteza, pe apropiatii săi, dar și oameni simpli din țară, participând personal la nunți și cumetrii sau trimițând pe prefecți sau rezidenți regali, fapte prezentate în presa vremii²⁹. Prezentăm un exemplu, cel al celebrului în epocă, Petrache Lupu, ciobanul de la Maglavit. Acesta a avut o primă viziune la 31 mai 1935, a adunat în satul său mulțime de pelerini³⁰. Carol al II-lea a intuit forța mediatică a evenimentului. A botezat un copil al lui Petrache Lupu prin generalul Sichițiu, comandantul Corpului I de armată, care a primit numele de Mihai. A oferit la botez 15.000 de lei și s-a intitulat ctitor al lăcașului de cult ce urma a se ridica la Maglavit³¹.

Episodul mistic de la Maglavit a devenit parte a conflictului dintre rege și Codreanu. Acesta din urmă a inițiat construirea unei „case verzi” la Maglavit, spunând că mesajul ciobanului este cel pe care legionarii îl transmit de 10 ani³².

Modelul politic pentru Carol al II-lea a fost Carol I, avea un adevărat cult pentru el, care fusese exigent, dominator, impunea respect, era adeptul militarismului de tip prusac, dar nu avea o camarilă care să-l influențeze și nici nu admitea intervenția soției în treburile țării, îndemnând-o spre sprijinirea culturii. Carol al II-lea își dorea să fie un rege mare, la fel ca unchiul său³³.

A orchestrat mai multe manifestări dedicate lui Carol I, prin acestea făcând legătura peste timp cu domnia sa, el fiind un continuator al celor doi regi ce l-au precedat și desăvârșitor al operelor acestora.

²⁷ I. Scurtu, *Carol al II-lea, conducător politic*, p. 25-26.

²⁸ N. D. Cocea, *Jurnal*, Ed. Politică, București, 1970, p. 70-71. Notă din 16 octombrie 1939.

²⁹ „Universul”, anul 57, nr. 220, 12 august 1940. Regele boteza cel de-al 16 copil al unei familii din Sălaj. La ceremonie, din partea regelui participa rezidentul regal dr. Coriolan Morar.

³⁰ D. Carciaga, *Mecanismele ueni afaceri profitabile*, în „Historia”, an X, nr. 103, iulie 2010, p. 14.

³¹ „Realitatea Ilustrată”, 7 august 1936; „Realitatea Ilustrată”, 9 septembrie 1935.

³² A. M. Stoenescu, *Petrache Lupu, legionarii și Carol al II-lea*, în „Historia”, an X, nr. 103, iulie 2010, p. 20.

³³ I. Scurtu, *A fost Carol al II-lea un dictator*, p. 50.

Carol al II-lea a cultivat propria lui imagine aproape obsesiv. Deși pentru mulți a fost „un adevărat rege al carnavalului”, Carol a profitat din plin de fizicul său, de uniforme cu care se îmbrăca, folosind în mod constant acest factor în scopul promovării propriei imagini în rândul opiniei publice³⁴ Grigore Gafencu relatează: „La Julieta sunt șase fotografii. Regele Carol în șase uniforme diferite. La mijloc, în mărime naturală, regele Carol cu coif, panaș, epoleți, șireturi, cisme. Un zeu, nu al războiului, desigur, poate nici al armatei, dar în orice caz al uniformei. În orice caz prea multe fotografii”³⁵.

Mihai, „Mare Voievod de Alba Iulia”, fiul lui Carol al II-lea, referindu-se la situația României de la sfârșitul anilor '30, consemna: „În timp ce uzinele germane de armament mergeau în plin, suveranul României dădea impresia că se interesează mai mult de croiala uniformelor sale sclipitoare decât de mobilizarea necesară a armatei. În acele vremuri tulburi, țara avea nevoie de un monarh luminat, dar ea avea în fruntea ei un dictator de operetă, care amintea neplăcut de domnitorii și pașii ocupației turcești”³⁶.

O imagine revelatoare ne oferă Constantin Argetoianu prin relatările sale: „Nasturi, trese, modele de șepci și chipiuri, schițe de tunici și lampasuri de pantaloni zăceau azvârlite pe mesele și canapelele saloanelor de jos din Palatul Regal”³⁷.

Noile uniforme realizate de Carol al II-lea au fost prezentate prima dată la parada militară din data de 10 mai 1931. Împrumutând elemente din mai multe culturi, „armata noastră și-a schimbat cu desăvârșire înfățișarea. Șepci ca la ruși și ca la japonezi. Culori violete. Uniforme de toate felurile: avem regimente de englezi, de suedezi, de germani din vremea imperiului [...] uniforme ciudate, multicolore, neobișnuite, în afară de tradițiile și datinile armatei noastre; în opoziție, de asemeni, cu simplitatea și uniformitatea cerute de necesitățile războiului”. Totuși, în ciuda amalgamului de elemente preluate din diferite culturi, acestea au fost bine primite de opinia publică, făcând „o frumoasă impresie”, dacă ar fi să dăm crezare presei timpului³⁸.

Imaginea regelui era percepută de populație ca făcând parte din automatismul cotidianului: fotografiile se aflau în manualele școlare, unde erau prezente și

³⁴ A. Majuru, *King Carol II and the Myth of “Eternal Romania”* în *Identity and Destiny: Ideas and Ideology in Interwar Romania*, Plural Culture and Civilization, 2007, p. 256.

³⁵ Gr. Gafencu, *Însemnări politice*, Ed. Humanitas, București, 1991, p. 18.

³⁶ Majestatea Sa Regele Mihai al României, *O domnie întreruptă*, convorbiri cu Philippe Viguié Desplaces, versiune în limba română de Ecaterina Stamatiu, București, Editura Libra, 1995, p. 73.

³⁷ C. Argetoianu, *Memorii. Pentru cei de mâine. Amintiri din vremea celor de ieri*, vol. IX (1930-1931), București, Editura Machiavelli, 1997, p. 79.

³⁸ Gr. Gafencu *Însemnări politice*, p. 147-148; *Cum a fost sărbătorită ziua de 10 Mai în “Universul”*, 12 mai 1931, anul XLIX, nr. 124, p. 1.

bucăți din discursurile sale, în jurnalele cinematografice, în ziare și reviste, în ipostaze pitorești, o culme a pitorescului fiind apariția sa în costum de „Mare Străjer”³⁹.

Un alt exemplu ilustrativ: în data de 6 martie 1939, în urma unui control, a fost trimisa o adresă Prefecturii Putna care informa că în birourile președinților Tribunalului și Procuraturii nu se găsea pe perete portretul regelui Carol al II-lea și se dispunea luarea de măsuri ca toate localurile oficiale să fie înzestrate cu portretul regelui. Autoritățile putnene aveau nevoie de 200 de portrete ale Regelui și 122 ale rezidentului regal, la finele lunii martie a anului 1939⁴⁰.

N. D. Cocea a lăsat posterității mărturiile sale cu privire la regimul carlist de autoritate, de „regenerare națională”, sprijinit de propaganda oficială: „E ciudat sau semnificativ cum regele acesta, despre care se spun atâtea minunății la radio, în presă, în discursuri, la festivități, merge din instinct către tot ce este mai urât, mai mediocru. Uniforme aurite; oameni de duzină. Spectacole grotești, literatură proastă; politică de cârpeli. În fruntea instituțiilor: colonei, generali ieșiți la pensie sau neisprăviți și izgoniți vechilor partide. Nici un om cu adevărat om. Nicio inițiativă îndrăzneată. Nicio operă dusă la bun sfârșit. Un deputat al regimului, un om cinstit, Adrian Brudariu, îmi spunea amărât: „Nu s-a schimbat nimic, decât spoiala”. Și omul de încredere al primului ministru îmi mărturisea: „Se fură dragă, mai rău ca înainte și mai rău ca în codru”⁴¹.

Pasiunile sale, prezentate în lucrarea panegirică a lui T. Gh. Sidorovici, sunt automobilismul, filatelia, vânătoarea și câinii⁴². Carol a fost un mare filatelist, unul dintre cei mai mari ai epocii sale, și firească, în timpul domniei sale s-au emis mai multe timbre, cele mai multe prilejuite de mari manifestări pe tărâm românesc: „Jamboreea Națională”, congresul național de Istoria Medicinii – 1932, OETR; Expoziția filatelică – noiembrie 1932; Luna Bucureștilor-1936; serbările Restaurației – OETR – 1936; OETR – în beneficiul ei, 1935 etc.⁴³.

Mare iubitor de medalii și decorații, regele a creat și el câteva. Amintim Ordinul „Meritul Cultural”, cu chipul regelui, „Meritul Agricol”, „Virtutea Aeronautică”, Medalia Maritimă, Medalia „Amintirea regelui Carol II”. La 50 de ani de la ridicarea Palatului Peleş a emis Medalia Peleş (1933). Dintre insigne amintim „Pentru merit”, 1931, cu prilejul primei aniversări a „Restaurației”, pentru fapte de credință pentru suveran⁴⁴. „Decorația Suferinței” a scos-o în 1931, era un

³⁹ C. Sandache, *Europa dictaturilor și originile războiului româno-sovietic*, Ed. Militară, București, 2007, p. 170-171.

⁴⁰ St. Borcea <http://adevarul.ro/locale/focsani/cultul-personalitatii-timpul-dictaturii-carliste-portretul-suveranului-era-obligatoriu-institutiile-157024e4c5ab6550cb8945862/index.html>, accesat la 2 august 2017.

⁴¹ N. D. Cocea, *op.cit.*, p. 54.

⁴² T. Gh. Sidorovici, *Carol II...*, p. 29.

⁴³ *Enciclopedia României*, vol. I, p. 124-130.

⁴⁴ *Enciclopedia României*, vol. I, p. 89-96.

medalion de email alb cu două litere C încrucișate sub o coroană regală încercuită de o cunună de spini. Puiu Dumitrescu și Barbu Ionescu au fost primii decorați. Pentru amintirea pribegiei sale și a „restaurației” a emis și timbre și monede cu chipul regelui sub o cunună de spini, pentru ca oamenii, folosind foarte des monedele și timbrele să-și aducă aminte de suferința lui⁴⁵.

Un adevărat misionarism monarhic se făcea de către propaganda oficială. Pasiunile regelui deveniseră preocuparea principală a guvernanților într-o perioadă grea pentru Europa și România: parăzile, uniforme, mitingurile, demonstrațiile sportive⁴⁶. Spre exemplu, prezentăm câteva din multitudinea de evenimente de la „serbările restaurației”: 4 iunie - cursă de avioane, ca pe 6 iunie să fie premiați și decorați câștigătorii, dar și generali și miniștri. 8 iunie 1939 – „Marea Sărbătoare a Tineretului” din care nu a lipsit Te Deum-ul oficiat de Episcopul Străjii Țării. S-a cântat Imnul Străjii Țării – „Trei culori”. Au fost apoi activități de muzică și gimnastică, dansuri naționale și obișnuita defilare. Pentru „Ziua Sporturilor” au fost demonstrații pe Stadionul ONEF de gimnastică cu studenți și studenți și o cursă ciclistică cu punct de plecare Vadu Crișului⁴⁷.

Regimul de autoritate carlist s-a dorit a fi prezentat ca salvator al României. Era nevoie de legitimitate, de crearea imaginii unui conducător providențial. Pentru aceasta s-a conturat cultul personalității regelui de către instituțiile statului și de către instrumentele puterii aservite regelui: presă, radio, actul cultural, ceremonii etc. A avut succes, mai ales în provincie și în mediul rural. Dar pentru observatorii conștienți imaginea era alta, cu culori mult mai închise.

N. D. Cocea surprindea cu acuratețe, în 1939, un apogeu al manifestării propagandei în sprijinul regelui și regimului său: „Contrastul era așa de mare între frazele bombastice și răceala sau sărăcia sentimentelor, încât aveam mereu impresia unei farse jucate cu accente tragice de răposatul Nottara (...) Cum o fi suportând regele dacă nu e complet cretin și cum i-o fi plăcând? Dacă mai are un pic de sensibilitate într-însul, toate laudele astea lamentabile în monotonia lor lipsită de avânt, de spontaneitate, de spirit inventiv, măcar. Dacă presa ar fi liberă, dacă gura cetățeanului ar fi slobodă, treacă-meargă, ar fi explicabilă setea și goana asta pentru adulație. Dar așa? Cu cenzură! Cu stare de asediu! Să-ți pui slugile să te laude la gazetă. Să te declari satisfăcut. Să-ți tocmești tu singur argați cu ziua care să te ridice în slava cerului. Și să te potrivești vorbelor lor. Să te socotești om mare pentru asta! Haram rege! Nu i-o fi c... destul de mare. Dar nici căpățâna Măriei Sale nu-i mai mare decât c...”⁴⁸.

Sentimentul și datoria patriotică, unitatea poporului în jurul conducătorului, cultul personalității și omul nou sunt teme propagandistice care au cunoscut o

⁴⁵ N. Cosma, *Culisele Palatului Regal 1930-1940*, Ed. Globus, București, 1990, p. 168.

⁴⁶ I. Scurtu, *A fost Carol al II-lea un dictator*, p. 50.

⁴⁷ „Grănicerul”, an VIII, iunie 1939, p. 82.

⁴⁸ N.D. Cocea, *op.cit.*, p. 71. Notă din 16 octombrie 1939.

dezvoltare deosebită în timpul lui Carol al II-lea. Aparențele arătau o țară și un stat strâns unite în jurul regelui. Dar istoria a arătat că, așa cum o spuneau câțiva, puțini, oameni politici, era o „spoială”. Și limitele regelui și regimului său au fost vădite în momente de mare cumpănă a istoriei noastre. Regele a fost îndepărtat, dar temele propagandistice au fost preluate și în timpul lui Antonescu, ca în timpul lui Ceaușescu să ajungă la cote aberante și românii au fost parte activă sau martori la nașterea unor noi culte de proslăvire a conducătorilor țării.